

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ รายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

ส่วนสรุปการวิจัย จะนำเสนอเป็น 3 ประเด็น คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่น ๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก

1.1.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1.1.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1.1.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตากที่ดำเนินงานกองทุน จำนวน 10 ตำบล ในพื้นที่อำเภอเมืองตาก จำนวน 65 กลุ่ม สมาชิก 1,680 คน โดยศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในรอบปีที่ผ่านมา

1.2.2 การกำหนดขนาดและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

คัดเลือกจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีการดำเนินการกองทุนหมดทั้งหมด จำนวน 65 กลุ่ม สมาชิก 1,680 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 143 คน โดยกำหนด

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจากสูตรของ Taro Yamane จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (systematic sampling)

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีคำถามแบบปลายเปิด และคำถามแบบปลายปิด โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจ ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุน ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก แล้วตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหาของแบบสอบถามสัมภาษณ์ และตรวจสอบความเชื่อถือได้ของแบบสัมภาษณ์ และนำมาแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคลในพื้นที่ที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอาศัยอยู่

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ และวิธีวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

1) อธิบายข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 34.3 มีอายุอยู่ในช่วง 46-55 ปี ซึ่งถือว่าช่วงสูงสุด มีอายุเฉลี่ย 46.94 ปี ร้อยละ 68.5 จบการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษาภาคบังคับ (ป.1-ป.6) ร้อยละ 83.9 สมรสแล้ว มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.18 คน ร้อยละ 88.1 มีภูมิลำเนาเดิมอาศัยอยู่ในอำเภอนี้ และร้อยละ 25.9 อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้มากที่สุดอยู่ในช่วง 41-50 ปี โดยเฉลี่ย 39.41 ปี

1.3.2 ปัจจัยทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 37.8 เป็นคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 25.9 เป็นผู้นำท้องถิ่น ร้อยละ 93.0 เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมากที่สุด

ส่วนการเข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานกองทุนด้วยความสมัครใจ เพื่อต้องการแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำในการ

ประกอบอาชีพและต้องการความรู้มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เห็นด้วยในจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ และร้อยละ 32.8 เป็นสมาชิกกองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระยะเวลา 10-12 ปี โดยเฉลี่ย 8.79 ปี

1.3.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 25.2 และ 24.5 มีอาชีพหลัก คือ ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์ ตามลำดับ ร้อยละ 37.1 เท่ากันมีอาชีพรอง คือ ทำนาและเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 37.8 มีรายได้รวมทั้งหมดระหว่าง 40,001 – 80,000 บาท รายได้เฉลี่ย 91,446.43 บาท ร้อยละ 81.8 มีหนี้สินกับกองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 72.7 มีหนี้สินกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และร้อยละ 98.6 เท่ากันมีรายจ่ายในครอบครัวที่ใช้ลงทุนในการประกอบอาชีพและค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภค

ส่วนรูปแบบการเข้าร่วมกิจกรรม ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100 เข้าร่วมกิจกรรมกองทุนรูปแบบการระดมหุ้น ร้อยละ 100 ได้รับผลประโยชน์จากกองทุนในรูปแบบของเงินปันผล รองลงมา ร้อยละ 79.6 ได้รับในรูปแบบการอบรม/ทัศนศึกษาดูงาน

1.3.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

เกษตรกร ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 98.6 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในภาพรวมระดับมาก โดยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนในประเด็น ดังนี้

ในประเด็นบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกองทุน มีความรู้ความเข้าใจสูงสุด ได้แก่ (1) หน้าที่ของสมาชิกกลุ่มคือเข้าร่วมประชุมประจำเดือนอย่างสม่ำเสมอ (2) สมาชิกกลุ่มจะต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ

ในประเด็นบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุน มีความรู้ความเข้าใจสูงสุด คือ (1) คุณสมบัติของคณะกรรมการจะต้องมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีความสามารถ เสียสละ มีความคิดริเริ่ม ขยัน อดทน ใฝ่หาความรู้ (2) การเก็บรักษาเงิน การจ่ายเงินกองทุน การจัดทำบัญชี เป็นหน้าที่ของฝ่ายการเงินและบัญชี (3) การประชุมประจำเดือนหรือการประชุมใหญ่ คณะกรรมการกองทุนจะประชุมชี้แจงรายงานผลการดำเนินงานและปัญหาต่าง ๆ แก่สมาชิก ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างบางส่วนเข้าใจน้อยที่สุด คือ คณะกรรมการกองทุนจะอยู่ในวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

ในประเด็นความสำคัญของกองทุน มีความรู้ความเข้าใจสูงสุด คือ (1) กองทุนมีความสำคัญแก่สมาชิกกลุ่มหลายประการ ได้แก่ ช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ เกิดการเรียนรู้ด้านการบริหารกองทุน (2) กองทุนกลุ่มช่วยลดปัญหาความเดือดร้อนแก่สมาชิกได้ และ (3) กองทุนมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิกในการประกอบอาชีพ

1.3.5 การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนในระดับนาน ๆ ครั้ง ได้แก่ (1) การร่วมจัดเวทีประชาคม เพื่อวางแผน (2) การเยี่ยมเยียน/พบปะ การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการนำเงินทุนไปประกอบอาชีพการ อบรมถ่ายทอดความรู้/สาธิต (3) การแนะนำแก้ไขปัญหา ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างบางส่วนไม่ เคยได้รับการสนับสนุน ได้แก่ (1) ทักษะศึกษาดูงาน (2) การจัดหาเอกสารวิชาการมาให้ และ (3) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เงินทุน ปุ๋ยเคมี และวัสดุอุปกรณ์

1.3.6 การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่ม ตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนระดับนาน ๆ ครั้ง ได้แก่ (1) การเยี่ยมเยียน/พบปะ (2) การให้ คำปรึกษาเกี่ยวกับการนำเงินทุนไปประกอบอาชีพ และการร่วมจัดเวทีประชาคมเพื่อวางแผน ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างบางส่วนไม่เคยได้รับการสนับสนุน ได้แก่ (1) การจัดหาเอกสารวิชาการมา ให้ (2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เงินทุน ปุ๋ยเคมี วัสดุอุปกรณ์ และ (3) ทักษะศึกษาดูงาน

1.3.7 การมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
ผลการศึกษาพบว่า

ด้านการประชุมวางแผน กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนใน ภาพรวมและในประเด็นย่อยทุกข้อระดับมาก ได้แก่ การประชุมกลุ่มทุกครั้ง การกำหนดกฎกติกา ข้อบังคับ การยอมรับแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ การระดมความคิดแก้ไขปัญหา การวางแผนใน การปฏิบัติงาน และการกำหนดวัตถุประสงค์

ด้านการปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนในภาพรวม ระดับมาก ประเด็นการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติระดับมากที่สุด ได้แก่ การระดมทุนหรือลงหุ้น/ เงินออม การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ และการปฏิบัติงานในลักษณะเสียสละแรงงาน บริจาค เงิน และวัสดุสิ่งของ ประเด็นการมีส่วนร่วมในระดับมาก ได้แก่ การปฏิบัติตามแผนพัฒนาที่ คณะกรรมการกำหนด การคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกองทุน การรับบริการด้านต่าง ๆ จาก กองทุนด้วยความเสมอภาค และการแนะนำช่วยเหลือสมาชิกที่กู้เงินไปประกอบอาชีพให้ประสบ ผลสำเร็จ ประเด็นการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ การรับผลประโยชน์จากการดำเนิน กิจกรรมกองทุน การกู้เงินกองทุน การคัดเลือกบุคคลดีเด่นด้านต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์ให้เพื่อน บ้านสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทั้งในและนอกกลุ่ม การซื้อ-ขาย ปัจจัยการผลิต และการเข้ารับการอบรมถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ ประเด็นการมีส่วน ร่วมในระดับน้อย ได้แก่ การเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกกลุ่มหรือกลุ่มอื่น ๆ และการจัดหาตลาดเพื่อกระจายสินค้าของสมาชิก

ด้านการติดตามประเมินผล กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในภาพรวมระดับมาก ประเด็นการมีส่วนร่วมในระดับมาก ได้แก่ การเร่งรัดเงินกู้ให้ได้คืนภายในเวลาที่กำหนดในการติดตามการชำระหนี้สิน การติดตามและประเมินผลความสำเร็จของแผนปฏิบัติงานตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนา และการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์ และประเด็นการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ การติดตามประเมินผลการดำเนินงานกองทุนของคณะกรรมการกลุ่มและการแก้ไขปัญหาในการบริหารงานกลุ่มกิจกรรมและผลประโยชน์

1.3.8 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก ในบรรดาตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัวแปร ปรากฏว่ามี 1 ตัวแปร ได้แก่ ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกองทุน ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในด้านการประชุมวางแผน การปฏิบัติ และโดยภาพรวม และมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านการติดตามประเมินผล

1.3.9 ปัญหาการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก ในด้านการประชุมวางแผน ด้านการปฏิบัติ และด้านติดตามประเมินผล ผลการศึกษาพบว่า

ด้านการประชุมวางแผน กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนในภาพรวมระดับน้อย ประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมการประชุมวางแผนในระดับน้อย ได้แก่ สมาชิกมีภารกิจมากไม่มีเวลา สมาชิกไม่กล้าแสดงออก และสมาชิกไม่มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ คณะกรรมการไม่เด็ดขาด คณะกรรมการไม่ตรงต่อเวลา กำหนดวันประชุมไม่แน่นอน และคณะกรรมการเล่นพรรคเล่นพวก

ด้านการปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนในภาพรวมระดับน้อยที่สุด โดยมีประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ เงินกู้น้อยไม่เพียงพอ ประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมในระดับน้อย ได้แก่ กองทุนทำให้มีหนี้สินเพิ่มขึ้น และสมาชิกนำเงินกู้อไปใช้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ส่วนประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด อันดับแรกได้แก่ สมาชิกไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ รองลงมาได้แก่ สมาชิกไม่สามารถส่งเงินคืนตามกำหนด คณะกรรมการไม่มีการรายงานสถานการณ์การเงินให้แก่สมาชิก คณะกรรมการไม่ใช้เวทีประชาคมในการตัดสินใจ และอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าแหล่งอื่น

ด้านการติดตามประเมินผล กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนในภาพรวมระดับน้อยที่สุด โดยมีประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมในระดับน้อย ได้แก่ คณะกรรมการไม่มีแผนการติดตามตรวจสอบ ส่วนประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมในระดับ

น้อยที่สุด ได้แก่ สมาชิกไม่กล้าสอบถามหรือตรวจสอบการบริหารกองทุนของคณะกรรมการ และสมาชิกไม่มีการติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน

1.3.10 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก ในด้านการประชุมวางแผน ด้านการปฏิบัติ และด้านการติดตาม ประเมินผล การศึกษาพบว่า

ด้านการประชุมวางแผน กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีประเด็นดังนี้ (1) ควรกำหนดวันประชุมที่แน่นอน และมีบทลงโทษสำหรับสมาชิกที่ไม่เข้าร่วมประชุม (2) ควรกำหนดระเบียบหรือบทลงโทษสมาชิกผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ และ (3) ควรให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเข้าร่วมประชุมร่วมวางแผนเป็นประจําอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีประเด็นดังนี้ (1) ควรสนับสนุนเงินกู้ยืมอย่างเพียงพอแก่สมาชิก และมีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าแหล่งอื่น ๆ (2) จัดหาตลาดซื้อขายปัจจัยการผลิต ตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แก่สมาชิกกลุ่ม (3) กำหนดกฎระเบียบในสัญญาเงินกู้ให้รัดกุม และ (4) มีการชี้แจงให้สมาชิกเข้าใจในหลักการ วิธีการ กฎระเบียบ ข้อบังคับ และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังโดยไม่เลือกปฏิบัติ

ด้านการติดตามประเมินผล กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีประเด็นดังนี้ (1) คณะกรรมการกลุ่มดำเนินการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร รายงานสถานะการเงินของกลุ่ม สาเหตุที่สมาชิกไม่ปฏิบัติตามกฎกติกา และ (2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตลอดจนปัญหาข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีประเด็นที่ควรอภิปรายดังต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยทางสังคม ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 46.94 ปี แต่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานอยู่ในหมู่บ้านนี้ เฉลี่ย 39.41 ปี ซึ่งข้อมูลที่แสดง

ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระยะเวลาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านไม่สัมพันธ์กัน แสดงให้เห็นว่า สมาชิกกองทุนมีการอพยพย้ายถิ่นฐานเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายหาแหล่งประกอบอาชีพที่อุดมสมบูรณ์ การเคลื่อนย้ายตามบิดามารดา หรือการเคลื่อนย้ายติดตามคู่สมรส

2.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีอาชีพหลัก คือค้าขายและเลี้ยงสัตว์ และยังมีอาชีพรองคือ อาชีพทำนาและเลี้ยงสัตว์ รายได้เฉลี่ย 91,446.43 บาท ส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินหลายแหล่ง โดยเฉพาะกับกองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า สมาชิกกลุ่มไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้ที่ทำอาชีพการเกษตรเท่านั้น มีการเปิดโอกาสให้อาชีพอื่น ๆ เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มได้ จึงส่งผลให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในแต่ละอาชีพ เป็นการสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลาย ทำให้สามารถบริหารจัดการกองทุนได้อย่างเป็นระบบ และยังมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าไปสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมในชุมชน จึงเป็นทางเลือกให้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ และเข้าถึงแหล่งทุนได้มากกว่า 1 กลุ่ม ได้แก่ เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก ทั้งในด้านบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่ม และความสำคัญของกองทุน กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจโดยภาพรวมในระดับมาก โดยเฉพาะในประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเข้าใจสูงสุด ได้แก่ (1) หน้าที่ของสมาชิกกลุ่มคือเข้าร่วมประชุมประจำเดือนอย่างสม่ำเสมอ (2) สมาชิกกลุ่มจะต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ (3) กองทุนมีความสำคัญแก่สมาชิกกลุ่มหลายประการ ได้แก่ ช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ เกิดการเรียนรู้ด้านการบริหารกองทุน (4) กองทุนกลุ่มช่วยลดปัญหาความเดือดร้อนแก่สมาชิกได้ และ (5) กองทุนมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิกในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ และกฎระเบียบของกลุ่มที่สมาชิกทุกคนมีความคาดหวังว่ากองทุนจะช่วยลดปัญหาความเดือดร้อนแก่สมาชิก ลดการพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอกได้ หากสมาชิกทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินกองทุนมาก ร่วมกันปฏิบัติอย่างถูกต้อง จะช่วยให้กองทุนมีความมั่นคงเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนจะอยู่ในวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี ทั้งที่วาระเพียง 2 ปี เท่านั้น แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการบริหารกองทุนมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม มีความโปร่งใสในการทำงาน มีความรู้ความสามารถ เสียสละ และมีความกระตือรือร้นและเต็มใจให้บริการแก่สมาชิกโดยไม่หวังผลตอบแทน สามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดี สร้างความ

เชื่อมั่นให้แก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่จะสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ แก่กลุ่ม ดังนั้นแม้ว่าเมื่อครบวาระการดำรงตำแหน่ง ก็ยังได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งต่อเนื่อง และสมาชิกบางส่วนมีความเข้าใจว่าการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกองทุนมีวาระการดำรงตำแหน่งเหมือนกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.4 การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและจากหน่วยงานอื่น ๆ
กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนในระดับนาน ๆ ครั้ง ได้แก่ การเยี่ยมเยียน/พบปะ การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการนำเงินทุนไปประกอบอาชีพ การอบรมถ่ายทอดความรู้/สาธิต ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างบางส่วนไม่เคยได้รับการสนับสนุน ได้แก่ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เงินทุน ปุ๋ยเคมี และวัสดุอุปกรณ์ การจัดหาเอกสารวิชาการมาให้ และการทัศนศึกษา ดูงาน ทั้งนี้เป็นเพราะรัฐกำหนดนโยบายในการประหยัดงบประมาณ การปรับโครงสร้างระบบราชการให้เป็นหน่วยงานเล็กลงแต่มีหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไม่สามารถที่จะสนับสนุนให้แก่สมาชิกได้อย่างเต็มที่ การถ่ายทอดความรู้ วิชาการต่าง ๆ จะผ่านผู้นำกลุ่ม และให้ผู้นำถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกอีกต่อหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร(2546 ก: 5) กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรว่าเป็น แก่นนำด้านวิชาการในการรับและถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร และเคหกิจเกษตรแก่สมาชิกครอบครัวและชุมชน ตลอดจนทำหน้าที่นำการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีการแปรรูปผลิตผลเกษตรและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพปลอดภัยต่อผู้บริโภค ซึ่งเมื่อพิจารณาผลที่ได้คุ้มค่าน่ามากทั้งในด้านประหยัดงบประมาณ ประหยัดเวลา และการส่งผ่านผู้นำกลุ่มสามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว กระจายข่าวสารรวดเร็วและทั่วถึงทุกพื้นที่อย่างรวดเร็ว

2.5 การมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมดำเนินงานกองทุนด้านการประชุมวางแผน ด้านการปฏิบัติ และด้านการติดตามประเมินผล ทั้ง 3 ด้านระดับมากเช่นกัน จึงควรอภิปรายผลถึงมูลเหตุของการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

2.5.1 ด้านการประชุมวางแผน การมีส่วนร่วมในภาพรวมระดับมาก ประเด็นการมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การประชุมกลุ่มทุกครั้ง รองลงมา คือ การกำหนดกฎกติกาข้อบังคับ และการยอมรับแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นกฎกติกาข้อบังคับที่สมาชิกทุกคนเป็นผู้กำหนด หากสมาชิกกลุ่มทุกคนปฏิบัติตามกฎกติกาที่ตั้งไว้ จะได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามเงื่อนไขกฎระเบียบที่กำหนดไว้ จึงส่งผลให้สมาชิกเข้าร่วมประชุมกลุ่มทุกครั้ง ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง

2.5.2 ด้านการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในภาพรวมระดับมาก ประเด็นที่มีส่วนร่วมสูงสุด คือ การระดมทุนหรือหุ้น รองลงมา คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ และการปฏิบัติงานในลักษณะเสียสละแรงงาน บริจาคเงิน และวัสดุสิ่งของ ทั้งนี้เนื่องมาจากความคาดหวังของสมาชิกกองทุนที่ต้องการมีแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพในอัตราดอกเบี้ยต่ำ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการสร้างศักยภาพของกลุ่มให้มีความเข้มแข็งด้วยระบบการบริหารเงินกองทุน เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองในการเข้าถึงแหล่งทุนอื่น ๆ ได้ และยังได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่จากภาครัฐและเอกชนอีกด้วย จึงทำให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติในประเด็นดังกล่าวมากที่สุด

ประเด็นการมีส่วนร่วมปฏิบัติในระดับน้อย คือ การเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกกลุ่มหรือกลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากการรับการถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการต่าง ๆ จากภาครัฐและเอกชนจะมุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้นำกลุ่มมากกว่าสมาชิก เพราะเชื่อมั่นว่าผู้นำสามารถที่ถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกได้ และสมาชิกกลุ่มบางส่วนมีภารกิจมาก ไม่มีเวลาที่จะมารับความรู้ได้บ่อย ๆ ประกอบกับสมาชิกบางรายขาดทักษะในการพูดในที่สาธารณะจึงขาดความมั่นใจที่จะถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่นได้ หรือไม่กล้าแสดงออกนั่นเอง อีกประเด็นหนึ่งที่สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมน้อย คือ การจัดหาตลาดเพื่อกระจายสินค้าของสมาชิก ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ ค้าขายและเลี้ยงสัตว์ อาชีพรอง คือ ทำนาและเลี้ยงสัตว์ จึงประกอบการเกษตรแบบยังชีพเพื่อการบริโภคในครัวเรือน การคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ มีความสะดวกขึ้นสามารถขนส่งสินค้าไปจำหน่ายนอกหมู่บ้านได้อย่างรวดเร็ว และพ่อค้าเข้าไปรับซื้อผลผลิต การเกษตรและผลิตภัณฑ์ถึงในหมู่บ้านได้ง่าย นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังจัดตลาดนัดทุกสัปดาห์ เช่น ตลาดนัดโค-กระบือ ประกอบกับสมาชิกยังขาดประสบการณ์ในเรื่องระบบการตลาดจึงทำให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติประเด็นนี้น้อยลง

2.5.3 ด้านติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมในภาพรวมระดับมาก ประเด็นมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การเร่งรัดเงินกู้ให้ได้คืนภายในเวลาที่กำหนดในการติดตามการชำระหนี้สิน ทั้งนี้เป็นเพราะหากสมาชิกกลุ่มไม่สามารถส่งเงินคืนตามกำหนด จะส่งผลกระทบต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มที่วางไว้ สมาชิกจึงให้ความสำคัญต่อช่วงระยะเวลาการส่งและการกู้เงินโดยการบอกกล่าวเพื่อนสมาชิกถึงวันกำหนดส่งเงินคืนกองทุน

2.6 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน
เกษตรกรอำเภอเมืองตาก จากการศึกษาระหว่างตัวแปรอิสระด้านปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ จำนวน 7 ตัวแปร กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ผลการศึกษาพบว่าระยะเวลาการเป็น

สมาชิกกองทุน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านการประชุมวางแผน การปฏิบัติ การติดตามประเมิน และโดยภาพรวม กล่าวคือ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มมาก จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการเป็นสมาชิกกองทุนที่ยาวนาน ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน การได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกองทุน การได้รับสิทธิและประโยชน์จากกองทุนที่สามารถลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ จึงส่งผลให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมกองทุนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของไพโรจน์ สารคง (2548:บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกับองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าระยะเวลาเวลาการเป็นสมาชิกของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 กับการมีส่วนร่วมตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล และมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ เงินกู้มีน้อยไม่เพียงพอ จึงควรสนับสนุนให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสร้างเครือข่ายกองทุนระดับตำบล ระดับอำเภอ และจังหวัด ในรูปแบบการระดมทุน ระดมปัจจัยการผลิต การจัดหาทุนด้วยการกิจกรรมต่าง ๆ และให้สมาชิกกลุ่มทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกองทุน โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ การคัดเลือกคณะกรรมการโดยมีการคัดเลือกทุก ๆ 2 ปี เพื่อเปิดโอกาสสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถบริหารกองทุน การได้รับการบริการต่าง ๆ ด้วยความเสมอภาค การได้รับความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน และให้โอกาสในการเสนอความคิดเห็น ทั้งนี้ควรให้หน่วยงานระดับท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) มีส่วนร่วมพัฒนากองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงแก่กองทุนกลุ่มมากยิ่งขึ้น

3.1.2 คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มควรจัดให้มีการประชุมกลุ่มเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนของกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ไขปัญหาร่วมกัน และควรเปิดโอกาสให้สตรีในหมู่บ้านสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้น

3.1.3 คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความรู้เชิงธุรกิจ ระบบการบริหารกองทุนกลุ่ม การจัดทำบัญชี การจัดระบบการกู้เงิน การคิดต้นทุนการผลิต การจัดจำหน่าย การพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ

3.1.4 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรให้ความสำคัญแก่กองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากขึ้น โดยมีแผนการติดตามการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง แผนการประชุมคณะกรรมการสภากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทราบปัญหาและให้คำแนะนำเพื่อการแก้ไข แต่ไม่ใช่บริหารจัดการแทน หรือแทรกแซงการดำเนินงานกองทุนของกลุ่ม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการทำงานของเจ้าหน้าที่และความมั่นคงในการดำเนินงานกองทุน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกต่อบทบาทคณะกรรมการกลุ่ม และโครงสร้างของกลุ่มที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3.2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จกับกองทุนที่ประสบความล้มเหลว เพื่อทราบปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลว

3.2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุน เพื่อการเกษตรขององค์กรเกษตรกรในระดับจังหวัด เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้อย่างกว้างขวางมากขึ้น